

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ СПРАВ
КАФЕДРА АДМІНІСТРАТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПОЛІЦІЇ

**ДОТРИМАННЯ ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ НАЦІОНАЛЬНОЮ
ПОЛІЦІЄЮ УКРАЇНИ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ
СЬОГОДЕННЯ**

Матеріали

Всеукраїнської науково-практичної конференції

27 жовтня 2023 року

м. Одеса

2023

УДК 341.74(477)
В40

Статті друкуються в авторському варіанті.
Оргкомітет дозволив собі лише скорочення
статей, які суттєво перевищували пропоновані обсяги

С **Дотримання прав і свобод людини Національною
поліцією України в умовах глобальних викликів
сьогодення:** матеріали Всеукраїнської науково-практичної
конференції, м. Одеса, 27 жовтня 2023 р. – Одеса : ОДУВС,
2023. – 162 с.

УДК 341.74(477)
В40

© ОДУВС, 2023

цивільного захисту були готові 19 170 об'єктів (будівель) закладів освіти, що становить 67,97% від загальної кількості таких об'єктів та дозволяє забезпечити укриття 4 687,413 тисяч учасників освітнього процесу (56,7%) [4, с. 7].

Порушення прав дитини на здобуття освіти під час військового стану є серйозною проблемою, яка вимагає негайного уваги та дій з боку держав, міжнародних організацій та громадянського суспільства.

Забезпечення доступу до якісної освіти для всіх дітей, навіть в умовах конфлікту, є обов'язковим відповідно до міжнародних норм та зобов'язань. Важливо вирішувати цю проблему для захисту прав дітей і забезпечення майбутнього стійкого розвитку суспільства. Умови військового стану можуть створювати обмеження щодо доступу до освіти, такі як знищення шкіл, евакуація населення тощо. Проте, необхідно робити максимальний зусилля для забезпечення безпеки дітей та доступу до освіти навіть в таких умовах.

Важливо забезпечити спеціальні заходи для дітей, які стали біженцями або жителями зони бойових дій та інших прикордонних районів. Це може включати утворення тимчасових шкіл, надання психологічної підтримки та інших ресурсів, необхідних для отримання освіти.

Держава повинна сприяти співпраці з міжнародними гуманітарними організаціями, які мають досвід у наданні освіти в умовах конфлікту та війни. Це може допомогти забезпечити доступ до якісної освіти дітям у важких ситуаціях.

Література

1. Конвенція ООН про права дитини від 20 листопада 1989 року. Конвенцію ратифіковано Постановою ВР № 789-XII від 27.02.1991. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021#Text (дата звернення 19.10.2023).
2. Про освіту: закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення 19.10.2023).
3. Факультативний протокол до Конвенції про права дитини щодо процедури повідомлень ООН; Міжнародний документ від 20.11.2014. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_160#Text (дата звернення 19.10.2023)
4. «Освіта і наука України в умовах воєнного стану» інформаційно-аналітичний збірник; Київ 2023. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/serpneva-konferencia/2023/22.08.2023/Inform-analytic.zbirn-Osvita.v.umovah.voyennogo.stanu-vykl.rozv.povoyen.perspekt.22.08.2023.pdf>.

ПРО ПЕРСПЕКТИВУ АДАПТАЦІЇ ВІТЧИЗНЯНОГО ЗАКОНОДАВСТВА ДО СТАНДАРТІВ ЄС У СФЕРІ ЗАХИСТУ ПОЛІЦІЄЮ ПРАВ ДИТИНИ

Калянов Д.П.

д.ю.н., професор, професор кафедри адміністративної діяльності поліції Одеського державного університету внутрішніх справ

Перед Україною, як претендентом на вступ до Європейського Союзу з 2022 р., коли вона подала заявку на вступ в умовах російсько-української війни, та підписантом низки міжнародних конвенцій про захист прав дитини (зокрема тих, що стосуються опіки над дітьми), постане завдання створення механізму, який забезпечить ефективний і швидкий потік інформації між центральними органами влади та судами окремих країн у справах захисту прав дитини, а також визначення порядку провадження у вищезазначених справах.

Українському законодавцю після набуття Україною повноправного членства в ЄС необхідно буде адаптувати вітчизняне законодавство, яке регулює діяльність центральних органів влади у сімейних справах, до права Європейського Союзу. Зокрема йдеться про Регламент Ради (ЄС) № 2201/2003 від 27 листопада 2003 р. щодо юрисдикції, визнання та виконання судових рішень у шлюбних справах і справах батьківської відповідальності.

Сьогодні законодавство про охорону дитинства ґрунтується на Конституції України, Конвенції ООН про права дитини, міжнародних договорах, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, і складається із Закону України «Про охорону дитинства» [1], а також інших нормативно-правових актів, що регулюють суспільні відносини в цій сфері. Завданням законодавства про охорону дитинства є розширення соціально-правових гарантій дітей, забезпечення фізичного, інтелектуального, культурного розвитку молодого покоління, створення соціально-економічних і правових інститутів з метою захисту прав та законних інтересів дитини в Україні.

Крім зазначеного закону, визнання і виконання судових рішень у шлюбних справах, а також справах про відповідальність батьків сьогодні регулюється такими міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України [2–4]:

1) Європейська конвенція про визнання та виконання рішень щодо опіки над дітьми та про відновлення опіки над дітьми, підписана в Люксембурзі 20 травня 1980 р.;

2) Конвенція про цивільно-правові аспекти міжнародного викрадення дітей, підписана в Гаазі 25 жовтня 1980 р.;

3) Конвенція про юрисдикцію, право, що застосовується, визнання, виконання та співробітництво щодо батьківської відповідальності та заходів захисту дітей, підписана в Гаазі 19 жовтня 1996 р.

Оскільки вищезазначені акти є важливими з точки зору співпраці між країнами ЄС (та державами – учасницями конвенції) у справах, що стосуються неповнолітніх, варто коротко представити предмет регулювання кожного з них. Цей порядок також дозволить краще зрозуміти характер дій поліцейських, які надають допомогу органам, які здійснюють процесуальні дії в цих справах.

Європейська Люксембурзька конвенція регулює процедури, спрямовані на отримання особою, яка має відповідне рішення про опіку над дитиною, швидкого визнання або виконання цього рішення за кордоном. Ця конвенція також визначає підстави для відмови у визнанні чи виконанні такого рішення (статті 9 і 10) і покладає на відповідні державні органи (центральним органом України для виконання функцій, передбачених цією Конвенцією, є Міністерство юстиції

України [2]) обов'язок вжити відповідних заходів, спрямованих на відновлення незаконно припиненої опіки над дитиною якомога швидше (ст. 8).

Гаазька конвенція 1980 р. присвячена питанням міжнародного викрадення неповнолітніх. Це явище прийнято називати «викраденням неповнолітньої дитини батьками» і, на жаль, в умовах масової транскордонної міграції населення воно набуває дедалі більшого поширення. Положення згаданої конвенції конкретизують умови визнання викрадення або утримання дитини протиправними, указують, які дії мають бути вжиті органами держав-учасниць для забезпечення негайного повернення дитини опікуну, а також регулювати провадження в цих справах.

Друга Гаазька конвенція, тобто Конвенція 1996 р., присвячена питанню правових заходів, які повинні бути вжиті державами-учасницями для забезпечення захисту дитини та її власності. В угоді, зокрема, згадується юрисдикція держави у випадку викрадення або утримання дитини за кордоном, зобов'язання держави, на території якої знаходиться дитина або її майно, уживати відповідних заходів у всіх випадках невідкладності, а також види заходів захисту, які вживаються для цього. Конвенція також регулює питання права, яке застосовується при виконанні вищезазначених зобов'язань, а також питання визнання та виконання судових рішень, винесених у країнах на його основі.

Для держав – членів Європейського Союзу є обов'язковим і акт, про який уже згадувалося: Регламент Ради (ЄС) № 2201/2003. Він регулює питання судової юрисдикції у шлюбних справах (тобто у справах про розлучення, роздільне проживання та анулювання шлюбу), у справах про батьківську відповідальність, а також процедуру виконання та визнання судових рішень, винесених у вищезазначених справах.

На наше переконання, після приєднання України до ЄС та прийняття відповідного законодавства у справах про визнання і виконання судових рішень у шлюбних справах, а також справах про відповідальність батьків, Національна поліція відіграватиме значну роль у наданні допомоги центральній владі та судам у справах, що стосуються неповнолітніх. Характер цієї допомоги тісно пов'язаний зі спеціальними повноваженнями поліції як формування, яке служить суспільству шляхом забезпечення охорони прав і свобод людини, підтримання публічної безпеки і порядку (ст. 1 Закону України «Про національну поліцію» [5]).

Особливий статус поліції та відповідні повноваження дозволяють сприймати її як орган влади, який надає незамінну допомогу в ситуації, коли в інтересах дитини відібрати її від особи, під опікою якої залишається неповнолітній. Законодавчо санкціонована можливість застосування прямих примусових заходів поліцейськими, отримання даних у певний спосіб (наприклад, із реєстрів з обмеженим доступом) або збір і обробка персональних даних зроблять примусове (а отже із застосуванням сили) вилучення незаконно викраденої дитини без допомоги поліцейських неможливим. Цій діяльності, безумовно, передуватиме збір необхідної інформації для забезпечення ефективного виконання судового рішення. Тільки шляхом вжиття заходів, що

відповідають дійсному стану речей, суд (як орган, який вирішує це питання) зможе ухвалити правильне рішення про відібрання дитини.

Міжнародне право підтримує принцип заборони розлучати дитину з батьками проти їхньої волі (така заборона встановлена, наприклад, ст. 9 Конвенції про захист прав дитини). Однак слід чітко підкреслити, що вищеписана тісна співпраця поліції з центральною владою та судами буде керуватися виключно необхідністю захисту неповнолітніх. Як зазначено в ст. 3 Конвенції про захист прав дитини, в усіх діях щодо дітей, незалежно від того, здійснюються вони державними чи приватними установами, що займаються питаннями соціального забезпечення, судами, адміністративними чи законодавчими органами, першочергова увага приділяється якнайкращому забезпеченню інтересів дитини. Такі дії, безсумнівно, також відповідають суспільним інтересам, оскільки передбачається, що піклування про законні інтереси дитини (найкращі інтереси дитини) слід сприймати, серед іншого, як прояв турботи про суспільні інтереси.

На наше переконання, сфера співпраці, яка нас цікавить, із часом буде розширюватися. В умовах скасування прикордонного контролю між країнами ЄС (кількість країн, на які поширюється Шенгенська угода постійно зростає) та прогресивного розвитку безвізового режиму, проблема викрадення батьками неповнолітніх буде ставати дедалі гострішою. Тому важливо, щоб окремі країни докладали зусиль для розвитку міжнародної співпраці поліції з компетентними органами та судами.

З огляду на вищевказане потрібно вже сьогодні аналізувати основні положення Регламенту Ради ЄС № 2201/2003 від 27 листопада 2003 р. про юрисдикцію та визнання і виконання судових рішень у шлюбних справах, а також справах про відповідальність батьків. Вивчення досвіду його застосування органами влади країн ЄС, у тому числі й поліцією, у перспективі надасть можливість якнайшвидше реєструвати ці правові норми у вітчизняну систему після приєднання України до Європейського Союзу.

Література

1. Про охорону дитинства: Закон України від 26 квітня 2001 р. № 2402-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 30. Ст. 142.
2. Про ратифікацію Європейської конвенції про визнання та виконання рішень стосовно опіки над дітьми та про поновлення опіки над дітьми: Закон України від 6 березня 2008 р. № 135-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2008. № 17. Ст. 177.
3. Про приєднання України до Конвенції про юрисдикцію, право, що застосовується, визнання, виконання та співробітництво щодо батьківської відповідальності та заходів захисту дітей: Закон України від 14 вересня 2006 р. № 136-V. *Відомості Верховної Ради України*. 2006. № 43. Ст. 417.
4. Про приєднання України до Конвенції про цивільно-правові аспекти міжнародного викрадення дітей: Закон України від 11 січня 2006 р. № 3303-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2006. № 16. Ст. 140.

5. Про Національну поліцію: Закон України від 2 липня 2015 р. № 580-VIII. *Відомості Верховної Ради*. 2015. № 40-41. Ст. 379.

ПРОФІЛАКТИКА ПРАВОПОРУШЕНЬ У ДИТЯЧОМУ СЕРЕДОВИЩІ

Капуляк В.П.

*аспірант Одеського державного університету
внутрішніх справ*

Суспільство значно більше зацікавлено в недопущенні правопорушень, ніж у подальшому покаранні винних. Правопорушення вчиняються як дорослими особами, так і дітьми. Статистика вражає, так у 2021 р. усього засуджено неповнолітніх осіб віком від 14 до 16 р. складає 548 осіб, 2022 році – 299 осіб. Особи, які вчинили кримінальне правопорушення від 16 до 18 років – 1147 осіб у 2021 році, 698 осіб у 2022 році [1]. Основними причинами вчинення правопорушень дітьми є не усвідомлення наслідків своїх протиправних дій, надмірне вживання алкоголю, психотропних речовин, незнання нормативно-правових актів нашої держави, негативний вплив родини та однолітків, важке матеріальне становище.

В системі органів державної влади є достатня кількість суб'єктів в обов'язки яких входить здійснення повноважень спрямованих на захист та дотримання прав дітей. Провідне місце серед суб'єктів захисту прав дитини займають підрозділи ювенальної превенції Національної поліції України, які працюють не тільки з дітьми у конфлікті з законом, але й захищають права інших категорій дітей, серед яких: діти-сироти, діти позбавлені батьківського піклування, дитина, яка перебуває у складних життєвих обставинах, діти з багатодітних родин, діти, які проживають у прийомних сім'ях тощо.

Особливості організації роботи підрозділів ювенальної превенції полягають у тому, що вони безпосередньо здійснюють профілактичні заходи спрямовані на виявлення та усунення причин і умов, що призводять до вчинення дітьми адміністративних і кримінальних правопорушень.

Законодавче закріплення профілактики правопорушень серед дітей – це діяльність органів і служб у справах дітей, спеціальних установ для дітей, спрямовану на виявлення та усунення причин і умов, що сприяють вчиненню дітьми правопорушень, а також позитивний вплив на поведінку окремих дітей на території України, в її окремому регіоні, в сім'ї, на підприємстві, в установі чи організації незалежно від форм власності, за місцем проживання [2]. У Великому тлумачному словнику сучасної української мови слово «попереджати» визначається як наперед повідомляти кого-небудь про щось; сповіщати що-небудь комусь передусім, перш за все; вказувати на що-небудь; означати що-небудь; застерігати кого-небудь від чогось; передувати чому-небудь; своєчасними заходами запобігати здійсненню або виникненню чого-небудь, переважно небажаного [3].

До заходів індивідуальної профілактики відносять:

**ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНІ ОСОБИ ЯК ОДНА З НАЙБІЛЬШ
ВРАЗЛИВИХ ГРУП НАСЕЛЕННЯ ПІД ЧАС ПОВНОМАСШТАБНОГО
ВТОРГНЕННЯ РОСІЙСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ**

Кабакчей І. А., Кейдалюк В.О.....30

**ПОРУШЕННЯ ПРАВ ДИТИНИ НА ЗДОБУТТЯ ОСВІТИ ПІД ЧАС
ВІЙСЬКОВОГО СТАНУ**

Кабакчей І.А., Сухарєва А.О.....32

**ПРО ПЕРСПЕКТИВУ АДАПТАЦІЇ ВІТЧИЗНЯНОГО ЗАКОНОДАВСТВА
ДО СТАНДАРТІВ ЄС У СФЕРІ ЗАХИСТУ ПОЛІЦІЄЮ ПРАВ
ДИТИНИ.....**

Калаянов Д.П.....34

ПРОФІЛАКТИКА ПРАВОПОРУШЕНЬ У ДИТЯЧОМУ СЕРЕДОВИЩІ

Капуляк В.П.38

**ОКРЕМІ НАПРЯМКИ ЗАХИСТУ ВРАЗЛИВИХ ГРУП НАСЕЛЕННЯ ВІД
КРИМІНАЛЬНО-ПРОТИПРАВНИХ ПОСЯГАНЬ У ВИДІ ТОРГІВЛІ
ЛЮДЬМИ.....**

Каторкін Р. А.....40

**ЗАХИСТ ВРАЗЛИВИХ ГРУП НАСЕЛЕННЯ: ПРОБЛЕМИ І
ПЕРСПЕКТИВИ.....**

Кіблик Д.В.....43

**ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ЗАВДАНЬ ПІДРОЗДІЛІВ ЮВЕНАЛЬНОЇ
ПРЕВЕНЦІЇ В УМОВАХ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ВОЄННОГО
СТАНУ.....**

Ковальова О. В.....46

**ОКРЕМІ ПИТАННЯ ЗАХИСТУ ДІТЕЙ-ЖЕРТВ ТОРГІВЛІ
ЛЮДЬМИ.....**

Король М. О.....50

**ЗАХИСТ ПРАВ ЛЮДИНИ ПІД ЧАС ЗБРОЙНОГО КОНФЛІКТУ: ФОКУС
НА ВРАЗЛИВИХ ГРУПАХ.....**

Крецу Д., Крижановська О.В.....53

**ШКІЛЬНА МЕДІАЦІЯ ЯК СПОСІБ ПОДОЛАННЯ БУЛІНГУ ТА ЗАХИСТ
ПРАВ ДІТЕЙ.....**

Кривопиша А. О., Мирза С.С.....56

**ПОЛІЦІЯ В УМОВАХ ОСОБЛИВИХ ПРАВОВИХ РЕЖИМІВ: ВИКЛИКИ
ТА ПЕРСПЕКТИВИ.....**

.....60